

Магістр 2 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПОЗИЧАЛЬНИКА: СУТНІСТЬ І ЗМІСТ

Анотація. Проведено детальний аналіз наявних тлумачень поняття "кредитоспроможність позичальника", з визначенням характерних ознак, узагальнено підходи вчених щодо визначення поняття та виявлено його характерні риси, запропоноване власне бачення визначення поняття.

Аннотация. Проведен детальний аналіз существующих толкований поняття "кредитоспособность заемщика", с определением характерных признаков, обобщены подходы ученых относительно определения понятия и обнаружены его характерные черты, предложено собственное виденье определения понятия.

Annotation. The detailed analysis of existing interpretations of the concept "creditworthiness of borrower" is conducted, with determination of characteristic signs, the approaches of scientists in relation to the determination of the concept are generalized, its characteristic features are found out, author's own vision of determination of the concept is offered.

Ключові слова: кредитоспроможність, платоспроможність, ризик, позичальник, банк.

Практика господарювання свідчить, що на сьогодні рівень неповернення кредитів банкам залишається достатньо високим. Причиною цього є неплатоспроможність позичальників, а наслідками – підвищення фінансової ризикованості та зменшення ефективності господарської діяльності кредиторів. Одним із виходів з цієї ситуації є вдосконалення методичного забезпечення щодо оцінювання кредитоспроможності позичальника, яке б мінімізувало втрати банків і давало гарантії, що кредитні зобов'язання будуть вчасно повернені.

Вчені, а саме: М. Сахарова, Д. Кумурчук, Ю. Коган, Н. Бурне і т. д. [1 – 11], по-різному трактують це поняття і внаслідок цього по-різному підходять до його оцінювання.

Мета статті – огляд та вдосконалення визначення поняття "кредитоспроможність позичальника", узагальнення підходів вчених до визначення поняття "кредитоспроможність позичальника" та виявлення його характерних рис.

Об'єктом дослідження є діяльність суб'єктів господарювання.

Предмет дослідження – кредитоспроможність позичальника.

Згідно з Положенням НБУ "Про кредитування" № 186 від 7 травня 2001 року, кредитоспроможність – це здатність позичальника в повному обсязі і у визначеній кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями [9].

М. Сахарова [10] вважає, що характерною ознакою кредитоспроможності позичальника є його фінансовий стан. Це пояснюється тим, що фінансова стійкість позичальника дає впевненість в ефективності використання позикових коштів та визначає здатність й готовність позичальника повернути кредит відповідно до умов кредитного договору. Д. Кумурчук [6] стверджує, що визначення поняття "кредитоспроможність позичальника" полягає в його правовому забезпеченні та фінансовому стані, за результатами аналізу яких банк ухвалює рішення про початок (розвиток) або припинення кредитних відносин із позичальником. На думку Ю. Когана [5], характерними рисами кредитоспроможності позичальника є: довіра до позичальника; чесність і порядність позичальника; компетентність позичальника; уміння передбачати зміни економічної кон'юнктури і користуватися ними; спроможність своєчасно перебудовувати виробництво продукції (товарів, робіт, послуг) тощо.

На думку автора, підхід Ю. Когана до визначення поняття "кредитоспроможність позичальника" має певні недоліки, основними з яких є такі: найвагомішою характерною рисою кредитоспроможності позичальника є наявність матеріального забезпечення, а не рівень довіри до нього; неможливість кількісно визначити рівень чесності позичальника, його порядність, компетентність тощо.

Н. Бунге [1] пов'язує кредитоспроможність позичальника з нерухомістю капіталу. Він стверджує, що в умовах мінливості та невизначеності ринкового середовища найкращою гарантією з боку позичальника щодо надання йому кредитних ресурсів є нерухоме майно.

Автори роботи [2] зазначають, що в основі кредитоспроможності позичальника лежить його здатність генерувати SC-потіки. Причому вони акцентують увагу на тому, що SC-потік (solely cash flow) складається винятково з грошових коштів, на відміну від CF-потіку (cash flow), який є сумою грошових коштів та їх еквівалентів.

Я. Чайковський схиляється до думки, що в процесі визначення кредитоспроможності позичальника основну увагу слід приділяти аналізу його операційної діяльності. Він пояснює це тим, що операційна діяльність підприємства, яке нормально функціонує, забезпечує притік грошових коштів, а інвестиційна та фінансова діяльність, як правило, пов'язана з відтоком грошових коштів. Окрім того, О. Кононенко відзначає, що в результаті операційної діяльності, зокрема від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), підприємство одержує достатньо грошових коштів, щоб мати можливість їх інвестувати, а також виплачувати відсотки за залученими кредитами. На думку І. Гуцала [3] і В. Коваленко [4], кредитоспроможність, перш за все, пов'язана з ефективним процесом виробництва та реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), і платоспроможністю як позичальника, так і його гаранта. О. Носова [8] в процесі визначення поняття "кредитоспроможність" зосереджується на інвестиційній привабливості та репутації

О. Левченко [7] наголошує на тому, що складниками кредитоспроможності позичальника є: матеріальні та фінансові можливості позичальника, репутація позичальника; гарантія іншої юридичної (фізичної) особи; бажання і здатність позичальника своєчасно та в повному обсязі розраховуватися за своїми коротко- та довгостроковими зобов'язаннями; платоспроможність та фінансова стійкість позичальника.

У своїй роботі Г. Табачук [11] розглядає кредитоспроможність як рух грошових коштів, який забезпечує розвиток позичальника переважно за рахунок власних коштів, зважаючи при цьому на такі ознаки цього поняття, як платоспроможність і мінімальний рівень підприємницького ризику.

Л. Яструбецька також наголошує на тому, що в основі кредитоспроможності знаходиться рух грошових коштів позичальника, який забезпечує не лише його платоспроможність та фінансову незалежність, а й рентабельність, ділову активність тощо.

На основі викладеного автором цієї роботи було виконане узагальнення підходів вчених до визначення поняття "кредитоспроможність позичальника", що дозволило виявити такі його характерні риси (таблиця).

Таблиця

Характерні риси кредитоспроможності позичальника

Характерна риса кредитоспроможності позичальника	Джерело інформації	Характерна риса кредитоспроможності позичальника	Джерело інформації
Репутація (персональні якості позичальника)	[7]	Засновницькі документи позичальника	[8]
Зовнішні та внутрішні умови господарської діяльності позичальника	[7; 8]	Кредитна історія позичальника	[8]
Забезпечення кредиту заставою як вихід кредитора із ситуації проблемного кредиту	[1]	Здатність позичальника генерувати SC-потік	[2]
Інвестиційна привабливість позичальника	[8]	Отримання достатньої виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та прибутку від операційної діяльності	[3; 10]
Фінансова позиція позичальника та перспективи її зміни	[7]		
Експозиція грошових потоків на період кредиту (можливості позичальника)	[11]		
Мета кредитування і спрямування кредитних коштів	[4]	Матеріальне забезпечення, фінансові можливості	[7]
Платоспроможність позичальника і гаранта	[7; 9; 10]	Правове становище позичальника	[6]
Капітал позичальника	[1]	Рентабельність позичальника	[3]

Таким чином, слід зазначити, що до характерних рис кредитоспроможності позичальника можна віднести такі: фінансові можливості позичальника; платоспроможність позичальника і гаранта; рентабельність позичальника.

Автор роботи під кредитоспроможністю розуміє безперервний та адаптований до просторово-часових змін процес трансформації капіталу (джерел фінансування господарської діяльності) в капітальні блага (матеріальні ресурси, готову продукцію, грошові кошти тощо), який здатен забезпечити інвестиційну привабливість позичальника, його фінансову безпеку, фінансову стійкість, фінансовий розвиток тощо.

Поняття "кредитоспроможність позичальника" потребує розробки відповідного методичного забезпечення щодо його оцінювання, що може бути предметом подальшого дослідження автора цієї статті.

Наук. керівн. Писарчук О. В.

Література: 1. Бунге Н. Особливості регулювання та аналіз діяльності комерційних банків / Н. Бунге // Банківська справа. – 2003. – № 2. – С. 43–45. 2. Галасюк В. В. Методика оцінки кредитоспроможності позичальників / В. В. Галасюк // Вісник НБУ. – 2002. – № 2. – С. 39–45. 3. Гуцал І. Мотиваційні фактори у забезпеченні ефективності кредитування / І. Гуцал // Банківська справа. – 2002. – № 3. – С. 38–45. 4. Коваленко В. Роль банківських формувань у розвитку малого та середнього бізнесу / В. Коваленко // Регіональна економіка. – 2002. – № 4. – С. 179–186. 5. Коган Ю. Регулирование деятельности коммерческих банков в современных условиях / Ю. Коган // Культура народов Причерноморья. – 2007. – № 97. – С. 55–58. 6. Кумурчук Д. И. Оценка кредитоспособности заемщика, кредитные риски в украинских банках / Д. И. Кумурчук // Культура народов Причерноморья. – 2007. – № 97. – С. 65–70. 7. Левченко О. М. Оцінка кредитоспроможності позичальників / О. М. Левченко // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2001. – № 94. – С. 26–34. 8. Носова О. В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи / О. В. Носова // Економіка і прогнозування. – 2003. – № 3. – С. 119–137. 9. Про кредитування : Положення Національного Банку України № 186 від 7 травня 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua. 10. Сахарова М. О. Фінансова стійкість комерційного банку: проблеми регулювання / М. О. Сахарова // Банківська справа. – 1996. – № 1. – С. 23–25. 11. Табачук Г. П. Механізм забезпечення кредитоспроможності підприємницьких структур / Г. П. Табачук // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 36–45.